

UNITAT 7: EQUILIBRIS ÀCID-BASE

1) Teories ÀCID-BASE:

• Teoria d'ARRHENIUS:

Àcids: són compostos elèctricament neutres que en dissolució aquosa es dissocien en ions H^+ i anions. **Bases:** són compostos elèctricament neutres i en dissolució aquosa es dissocien en ions OH^- i cations. **Neutralització:** reacció entre els H^+ d'un àcid i els OH^- d'una base per a donar aigua.

Limitacions: sols es pot aplicar a substàncies neutres en dissolució aquosa i no pot explicar el comportament de totes les bases (per ex. NH_3).

• Teoria de BRÖNSTED-LOWRY (àcid-base conjugats):

Àcids: substància que cedeix H^+ . **Bases:** substància que capta H^+ . **Neutralització:** reaccions de transferència de protons entre un àcid i una base: $HA + B \rightarrow A^- + HB^+$

Parells àcid - base conjugats (HA/A^-) HA : àcid conjugat de A^- , i A^- base conjugada de HA

Limitacions: no pot explicar el comportament àcid de substàncies que no tenen ions H^+

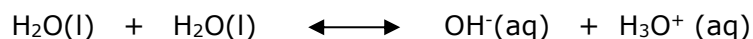
• Teoria de LEWIS:

Àcids: substància que pot acceptar i compartir un par d'electrons (tenen algun orbital buit que poden utilitzar per a compartir el par d'electrons) **Bases:** substància que pot cedir i compartir un par d'electrons (tenen algun par d'electrons sense compartir). **Neutralització:** consisteix en la formació d'un enllaç covalent coordinat (datiu).

DISSOLUCIONS NO AQUOSES: Ens permet explicar el comportament àcid-base en dissolucions on el dissolvent no és l'aigua (parells àcid-base).

ANFÒTERS: Són substàncies que poden comportar-se com a àcids i com a bases, en funció de les substàncies amb les quals s'enfronten.

2) Equilibri iònic de l'aigua o autoionització. La dissociació de l'aigua és un equilibri que està desplaçat cap a la formació d'aigua.

Anomenem producte iònic de l'aigua a: $K_w = [OH^-] \cdot [H_3O^+] = 1 \cdot 10^{-14}$ (a $25^\circ C$)

En l'aigua pura i en les dissolucions neutres es compleix sempre que: $[OH^-] = [H_3O^+] = 10^{-7} M$

En les dissolucions àcides: $[OH^-] < [H_3O^+] \Rightarrow [H_3O^+] > 10^{-7} M$

En les dissolucions bàsiques: $[OH^-] > [H_3O^+] \Rightarrow [H_3O^+] < 10^{-7} M$

3) Mesura de l'acidesa. Concepte de PH. Escala logarítmica que permet conèixer la concentració de protons d'una dissolució.

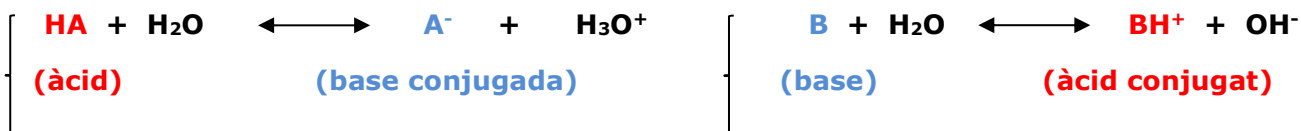
$$\left. \begin{array}{l} \text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+] \\ \text{pOH} = -\log [\text{OH}^-] \\ \text{pK}_w = -\log K_w \end{array} \right\} \text{pK}_w = \text{pH} + \text{pOH} = 14$$

dissolució àcida pH < 7
 dissolució bàsica pH > 7
 dissolució neutra pH = 7

Mesura del pH amb indicadors: són substàncies que canvien el color de les seues dissolucions al variar el pH, per canvis que es produeixen en la seua estructura química.

Mesura del pH amb pHmetres: aparell de laboratori que conté un elèctrode de vidre que es sensible als canvis en la concentració de protons.

4) Força relativa d'àcids i bases. Tenim els següents equilibris de dissociació tant per un àcid com per a una base.

- **Àcid fort:** Substàncies que es troben totalment dissociats ($\alpha=1$) en dissolucions aquosa (HCl, HBr, HI, HNO₃, HClO₄, H₂SO₄). El pH es calcula directament de la concentració de protons que és la mateixa que l'àcid.
- **Base forta:** Substàncies que es troben totalment dissociats ($\alpha=1$) en dissolucions aquosa (NaOH, KOH, Ca(OH)₂). El pOH es calcula directament de la concentració d'ions hidroxil que és la mateixa que la base.

- **Àcid dèbil:** Substàncies parcialment dissociades ($\alpha < 1$)
$$K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+] \cdot [\text{A}^-]}{[\text{HA}]}$$

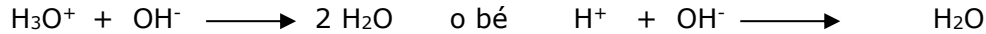
Quant major siga el valor de K_a més desplaçat estarà l'equilibri cap a la formació dels ions, la $[\text{H}_3\text{O}^+]$ serà major i el valor del pH menor (dissolució més àcida).

- **Base dèbil:** Substàncies parcialment dissociades ($\alpha < 1$)
$$K_b = \frac{[\text{OH}^-] \cdot [\text{BH}^+]}{[\text{B}]}$$

Quant major siga el valor de K_b més desplaçat estarà l'equilibri cap a la formació dels ions, la $[\text{OH}^-]$ serà major i el valor del pH major (dissolució més bàsica).

- **Relació entre K_a i K_b dels parells conjugats.** $K_w = K_a \cdot K_b = 10^{-14}$

5) Reaccions de neutralització. Es produeix entre els protons que provenen de la dissociació de l'àcid i els OH^- procedents de la dissociació de la base.

En les reaccions de neutralització es sol formar una sal:

- Neutralització àcid fort-base forta: $\text{HCl} + \text{NaOH} \longrightarrow \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O}$ $\text{pH} = 7$
- Neutralització àcid dèbil-base forta: $\text{CH}_3\text{COOH} + \text{NaOH} \longrightarrow \text{CH}_3\text{COONa} + \text{H}_2\text{O}$ $\text{pH} > 7$
- Neutralització àcid fort-base dèbil: $\text{HCl} + \text{NH}_3 \longrightarrow \text{NH}_4\text{Cl} + \text{H}_2\text{O}$ $\text{pH} < 7$

6) Hidròlisis de sales. Quan es dissol una sal en aigua aquesta es dissocia en els seus ions, es produeix una reacció d'hidròlisis si aquests ions reaccionen amb les molècules d'aigua formant els àcids o les bases conjugades.

- Sal d'un àcid fort-base forta: $\text{NaCl} \longrightarrow \text{Na}^+ + \text{Cl}^-$

Aquests ions **NO** reaccionen amb l'aigua i el **pH = 7**

- Sal d'un àcid dèbil-base forta: $\text{CH}_3\text{COONa} \longrightarrow \text{Na}^+ + \text{CH}_3\text{COO}^-$

D'aquests ions sols reacciona amb l'aigua el CH_3COO^- (ja que és la base conjugada d'un àcid dèbil) així: $\text{CH}_3\text{COO}^- + \text{H}_2\text{O} \longleftrightarrow \text{CH}_3\text{COOH} + \text{OH}^-$ **(el pH > 7 per l'aparició d'ions OH^-)**

Aquests ions **NO** reaccionen amb l'aigua i el **pH = 7**

- Sal d'un àcid fort-base dèbil: $\text{NH}_4\text{Cl} \longrightarrow \text{NH}_4^+ + \text{Cl}^-$

D'aquests ions sols reacciona amb l'aigua el NH_4^+ (ja que és l'àcid conjugat d'una base dèbil) així: $\text{NH}_4^+ + \text{H}_2\text{O} \longleftrightarrow \text{NH}_3 + \text{H}_3\text{O}^+$ **(el pH < 7 per l'aparició de protons)**

- Sal d'un àcid dèbil-base dèbil: $\text{CH}_3\text{COONH}_4 \longrightarrow \text{NH}_4^+ + \text{CH}_3\text{COO}^-$

Aquests ions reaccionen els dos amb l'aigua "com ja hem vist abans" així el valor del pH de la dissolució depèn dels valors de K_a i K_b respectius.

Si $K_a > K_b$ $\text{pH} < 7$ (dissolució àcida)

Si $K_a < K_b$ $\text{pH} > 7$ (dissolució bàsica)